

IAN HACKING

Her Şeyin Sosyal İnşası

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

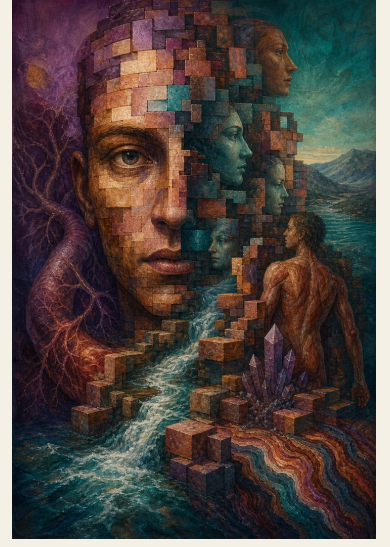
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Bir bina insanlar tarafından yapılmıştır ama tuğlaları bu yüzden hayal değildir. Hacking, bir şeyin toplumsal olarak kurulmuş olmasının onu gerçek dışı yapmadığını; önce tam olarak neyin kurulduğunu sormamız gerektiğini anlatır.

Bu kitap nasıl okunmalı?

'Sosyal olarak inşa edildi' cümlesinin ne zaman güçlü bir eleştiri, ne zaman belirsiz slogan olduğunu çocukluk, hastalık, bilim ve kimlik örnekleriyle ayıran titiz rehber.

Kitap sosyal inşa fikrini reddetmez veya kutsamaz. Kavramın nesne, kategori, bilimsel gerçek, kurum ya da insan türü için bambaşka anlamlara geldiğini gösterir; her iddia kendi kanıtıyla değerlendirilmelidir.

Bu rehber, Ian Hacking tarafından kurulan düşünce yolunu gündelik sahneler, tarihsel bağlam, güçlü örnekler ve önemli itirazlarla birlikte izler. Amaç sınav notu çıkarmak değil, kitabın okurun bakışını tam olarak nerede değiştirdiğini görünür kılmaktır.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

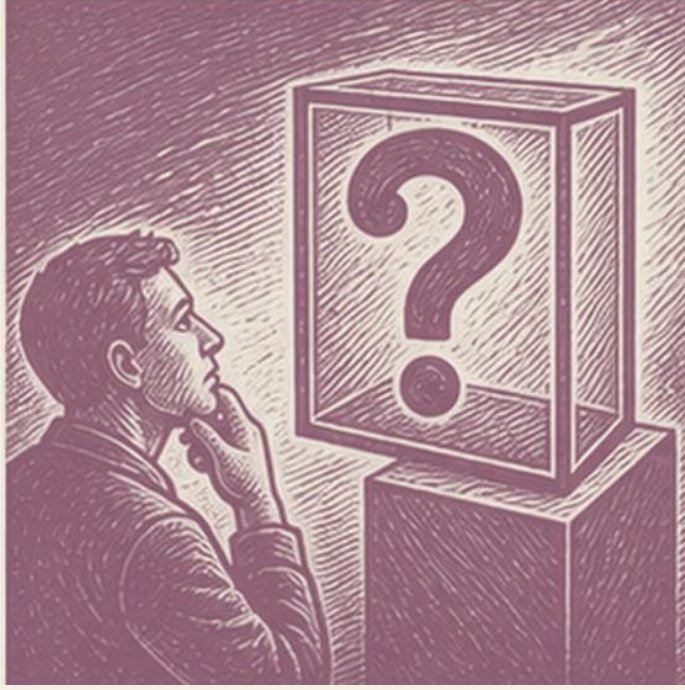
21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Kadın bilim insanı örneği
02	Önce şu soruyu sor: ne?	13	Silah araştırması bilimi biçimlendirir mi?
03	Kaçınılmaz değildi tezi	14	Bilim savaşlarının iki karikatürü
04	Sözcük mü, şey mi?	15	Nominalizm: adlar dünyayı böler
05	İnşa iddiasının yükselen basamakları	16	Gerçekçilik ile inşa birlikte olabilir
06	İnsan türleri geri konuşur	17	Slogan yerine vaka incelemesi
07	Döngü etkisi	18	Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Kayıtsız türler neden farklı?	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Çocuk istismarı: gerçek ve tarihsel kategori	20	Bugünkü hayata taşınan üç soru
10	Akıl hastalığı ve sınıflandırma	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Mülteciler kategorisi		

BİRİNCİ KISIM · KAVRAM

02. DURAK

Önce şu soruyu sor: ne?

'X sosyal olarak inşa edilmiştir' cümlesinde X'in fikir, insan sınıfı, nesne veya olgu olup olmadığı belirlenmeden tartışma bulanır. Hacking başlıktaki 'ne?' ile tam bu ayrımı ister. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Para toplumsal kurumdur, banknot fiziksel kâğıttır, enflasyon ölçümü ayrı bir sınıflandırmadır; hepsine aynı anlamda inşa denemez.

Ayrım yapmak toplumsal etkinin küçük olduğu anlamına gelmez; iddiayı sınanabilir kılar. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Bir inşa iddiasında değişen şeyin adını tek cümleyle kesinleştirin.

Bu durağı biraz daha yakından düşündüğümüzde, “Önce şu soruyu sor: ne?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

BİRİNCİ KISIM · OLUMSALLIK

03. DURAK

Kaçınılmaz değildi tezi

Çoğu inşa iddiası mevcut düzenin doğal ve zorunlu olmadığını söyler. Başka tarihsel koşullarda farklı sınıflandırma veya kurum mümkün olabilirdi. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Haftanın günlerini yediye bölmek işleyen gerçek bir düzendir, fakat evren taşlara 'pazartesi' yazmamıştır.

Başka türlü olabilmek her seçeneğin eşit iyi olduğu anlamına gelmez. Bazı düzenler daha adil veya kullanışlı olabilir. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

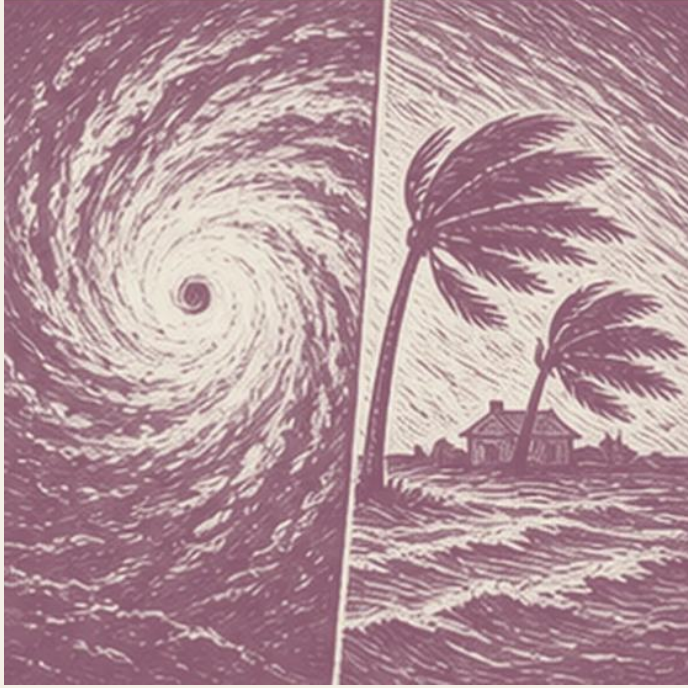
Doğal sandığınız bir kuralın tarihini ve alternatifini araştırın.

Aynı bağlantıya başka bir açıdan bakarsak, “Kaçınılmaz değildi tezi” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

İKİNCİ KISIM · GERÇEKLİK

04. DURAK

Sözcük mü, şey mi?

Bir kavramın toplumsal tarihini göstermek, işaret ettiği fiziksel şeyin yalnız dilden ibaret olduğunu kanıtlamaz. Hastalık adı değişebilir; acı ve beden süreci yine gerçek olabilir. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Kasırganın adı komite tarafından verilir, rüzgâr komite kararıyla esmez.

Adlandırma hangi olayı fark ettiğimizi ve nasıl müdahale ettiğimizi değiştirebilir; dil etkisiz değildir. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Etiketin kökeni ile olgunun maddi mekanizmasını ayrı inceleyin.

Örneğin arkasındaki mekanizmayı yavaşlattığımızda, “Sözcük mü, şey mi?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

İnşa iddiasının yükselen basamakları

Hacking tarihsel iddiadan ironi, reform, isyan ve devrime uzanan farklı bağlılık dereceleri ayırır. Bazı yazar yalnız zorunluluğu sarsar, bazıları düzeni ortadan kaldırmak ister. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

Bir kişi 'kravatlı giyim kuralı tarihsel' der; diğeri esnetmek, başkası bütün üniformayı kaldırmak ister.

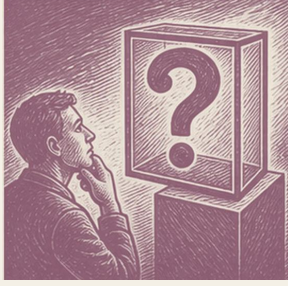
Eleştirmenin siyasi amacı, tarihsel kanıtın doğruluğunu tek başına belirlemez. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Bir metinde betimleme ile değiştirme çağrısının nerede ayrıldığını bulun.

Kitabın bu bölümünü gündelik karara çevirdiğimizde, “İnşa iddiasının yükselen basamakları” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Önce şu soruyu sor: ne?
- Kaçınılmaz değildi tezi
- Sözcük mü, şey mi?
- İnşa iddiasının yükselen basamakları

SIRADAKİ DÖRT DURAK

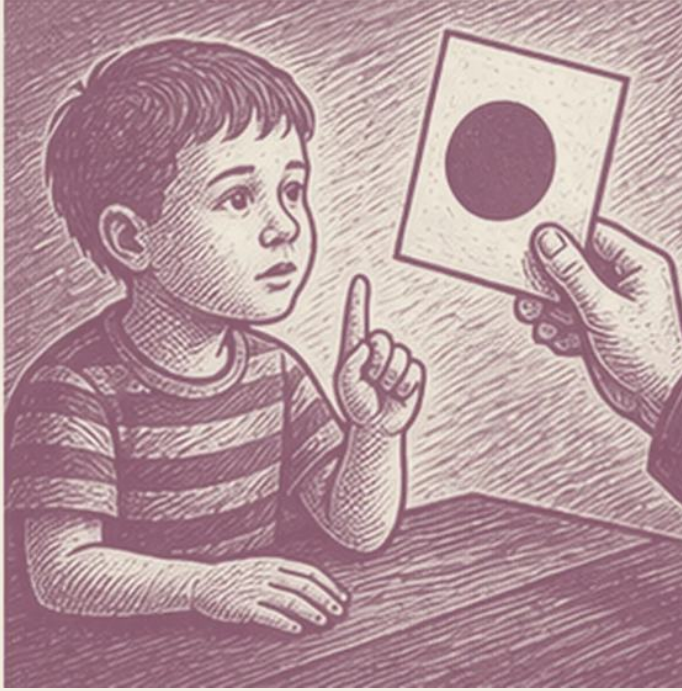
- İnsan türleri geri konuşur
- Döngü etkisi
- Kayıtsız türler neden farklı?
- Çocuk istismarı: gerçek ve tarihsel kategori

Bağlantı sorusu: “Önce şu soruyu sor: ne?” ile “İnşa iddiasının yükselen basamakları” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “İnsan türleri geri konuşur” bu yolu nasıl değiştirebilir?

ÜÇÜNCÜ KISIM · ETKİLEŞİMLİ TÜRLER

06. DURAK

İnsan türleri geri konuşur

İnsanlar sınıflandırıldıklarını öğrenip davranışlarını değiştirebilir. Bu yüzden insan kategorileri sınıflandırılan kişilerle karşılıklı etkileşir. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

'Üstün yetenekli' etiketi alan çocuk daha çok fırsat ve baskı görür; davranışı değişince kategoriye dair veri de değişir.

Her insan etikete aynı cevap vermez ve biyolojik sınırlar tamamen kaybolmaz. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Bir etiketin kişiye sunduğu rol, beklenti ve kaçış yolunu düşünün.

Buradaki gerilimi akılda tutmanın bir yolu da, “İnsan türleri geri konuşur” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · ETKİLEŞİM

07. DURAK

Döngü etkisi

Kategori insanları, insanlar kategoriyi değiştirdikçe döngü oluşur. Tanı ölçütleri, kurumlar ve kişinin kendini anlatma biçimi birbirini yeniden kurar. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Okul 'problemlili öğrenci' sınıfı açar; öğrenciler orada başka davranır, öğretmen yeni davranışa göre tanımı değiştirir.

Döngü, sorunun uydurma olduğu anlamına gelmez. Gerçek sıkıntı sınıflandırmayla biçim değiştirir. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Bir istatistikte ölçülen grubun ölçümden sonra aynı kalıp kalmadığını sorun.

Yazarın çizdiği hattı bir adım daha izlediğimizde, “Döngü etkisi” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınavabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · DOĞA

08. DURAK

Kayıtsız türler neden farklı?

Kuark veya mineral, bilim insanının ona verdiği addan haberdar olup davranışını değiştirmez. Hacking bunları insan kategorilerine kıyasla 'kayıtsız' türler olarak ele alır. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

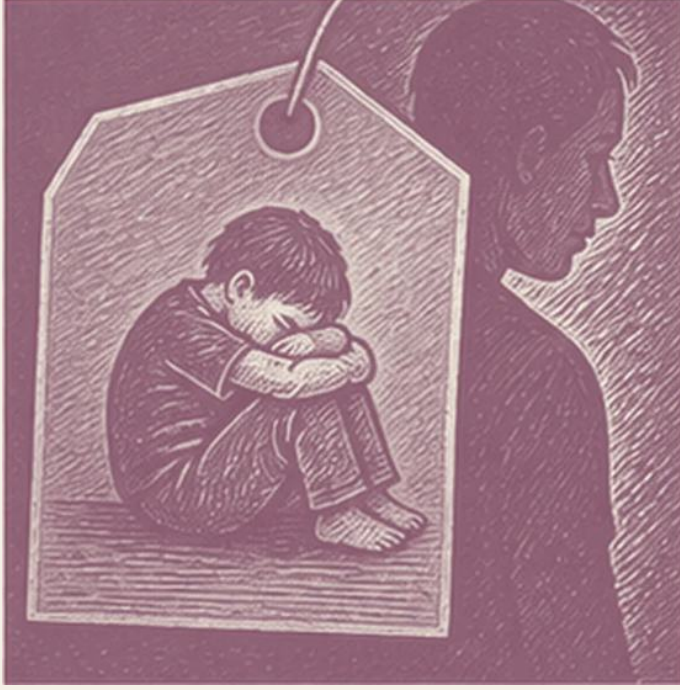
Dolomit taşı jeolog sınıflandırdı diye utanmaz veya rolünü değiştirmez; genç insan 'suçlu' etiketiyle farklı yaşayabilir.

Bilimsel nesneler insan uygulamalarından tamamen bağımsız gözlenmez; araç ve teori erişim biçimini etkiler. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Sınıflandırılan şeyin kendini tanıma kapasitesinin sonuçları değiştirip değiştirmediğini ayırın.

Bu fikri gerçek bir sınamaya sokmak için, “Kayıtsız türler neden farklı?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Her Şeyin Sosyal İnşası boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Çocuk istismarı: gerçek ve tarihsel kategori

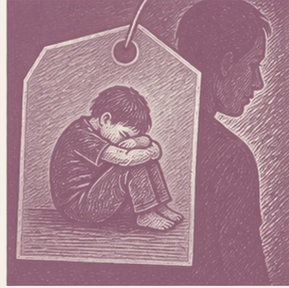
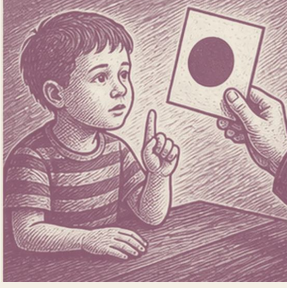
Çocuklara yönelik zarar tarih boyunca gerçektir; 'çocuk istismarı' adlı kapsamlı kamu kategorisi ise belirli kurum ve dönemlerde biçimlendi. Kategori görünürlük ve müdahale yaratır. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır. Daha önce 'aile içi mesele' sayılan davranış yeni adla doktor, okul ve hukuk kayıtlarına girer.

Kategorinin tarihsel olması mağdurun acısını küçültmez; tam tersine neyin uzun süre görünmez kaldığını gösterir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Bir sorunun adlandırılmasının hangi koruma ve hangi yeni denetim biçimini getirdiğini inceleyin.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- İnsan türleri geri konuşur
- Döngü etkisi
- Kayıtsız türler neden farklı?
- Çocuk istismarı: gerçek ve tarihsel kategori

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Akıl hastalığı ve sınıflandırma
- Mülteciler kategorisi
- Kadın bilim insanı örneği
- Silah araştırması bilimi biçimlendirir mi?

Bağlantı sorusu: “İnsan türleri geri konuşur” ile “Çocuk istismarı: gerçek ve tarihsel kategori” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Akıl hastalığı ve sınıflandırma” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Akıl hastalığı ve sınıflandırma

Psikiyatrik tanımlar biyolojik, psikolojik ve sosyal süreçleri bir araya getirir. Tanı tedaviye erişim sağlarken kişinin kimlik ve beklentisini de şekillendirebilir. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Tanı alan kişi yaşadığı dağınıklığa ad bulup rahatlar; aynı ad çevresinin onu yalnız hastalıkla görmesine yol açabilir.

Tanının sosyal yönü biyolojik araştırmayı geçersiz kılmaz. İki açıklama rekabet etmek zorunda değildir. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Tanının faydasını, damgasını ve belirsizliğini birlikte konuşun.

DÖRDÜNCÜ KISIM · ÖRNEKLER

11. DURAK

Mülteciler kategorisi

Mülteci hukuki ve idari bir sınıftır; sınırlar, belgeler ve kurumlar kimin korunacağını belirler. Bu sınıf gerçek kaçış deneyimini düzenler ama herkesi aynı hikâyeye sıkıştırabilir. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Aynı savaştan kaçan iki kişiden biri belge tarihi yüzünden koruma alır, öteki 'düzensiz göçmen' sayılır.

Kategori olmadan hak dağıtmak zorlaşır; sorun kategorinin zorunlu ama eksik oluşudur. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir idari sınıfın dışında kalan benzer ihtiyaç sahibini görün.

BEŞİNCİ KISIM · BİLİM

12. DURAK

Kadın bilim insanı örneği

Bilimin kurumları kimin laboratuvara gireceğini ve hangi sorunun önemli sayılacağını toplumsal olarak biçimlendirir. Bu etki doğa yasalarının yalnız fikir olduğu sonucunu vermez. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Tıp deneyi yalnız erkek bedeninde yapılırsa gerçek biyoloji çalışılır ama sorulan örnek dar olduğu için sonuç kadınları eksik temsil eder.

Çeşitlilik tek başına doğru sonuç garantisi değildir; yöntem ve kanıt yine belirleyicidir. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Bilimsel soruda veri kadar kimlerin örnek dışında kaldığını sorun.

BEŞİNCİ KISIM · BİLİM

13. DURAK

Silah araştırması bilimi biçimlendirir mi?

Askerî finansman hangi fizik sorularının, araçların ve laboratuvarların büyüyeceğini etkileyebilir. Toplumsal amaç bilimin içeriğini her ayrıntıda belirlemese de yönünü ve biçimini seçer. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

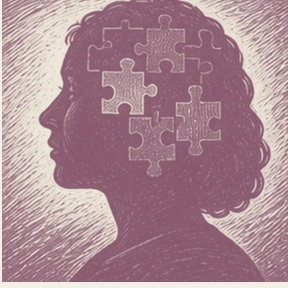
Aynı lazer bilgisi ameliyat veya hedefleme sistemi için geliştirilebilir; bütçe hangi laboratuvarın hızlanacağını belirler.

Finansman etkisini bulmak deney sonucunun uydurma olduğunu kanıtlamaz. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Bir araştırmanın bulgusundan ayrı olarak neden o soruya kaynak ayrıldığını inceleyin.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Akıl hastalığı ve sınıflandırma
- Mülteciler kategorisi
- Kadın bilim insanı örneği
- Silah araştırması bilimi biçimlendirir mi?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

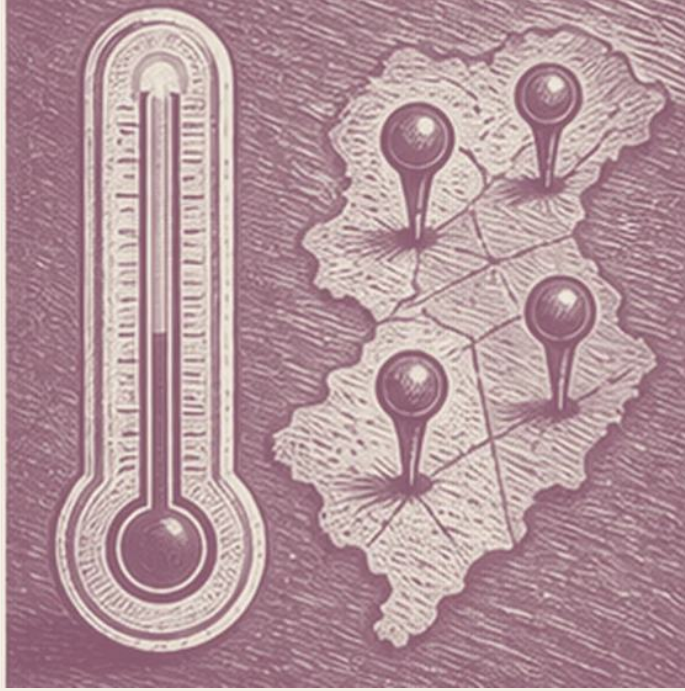
- Bilim savaşlarının iki karikatürü
- Nominalizm: adlar dünyayı böler
- Gerçekçilik ile inşa birlikte olabilir
- Slogan yerine vaka incelemesi

Bağlantı sorusu: “Akıl hastalığı ve sınıflandırma” ile “Silah araştırması bilimi biçimlendirir mi?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Bilim savaşlarının iki karikatürü” bu yolu nasıl değiştirebilir?

BEŞİNCİ KISIM · TARTIŞMA

14. DURAK

Bilim savaşlarının iki karikatürü

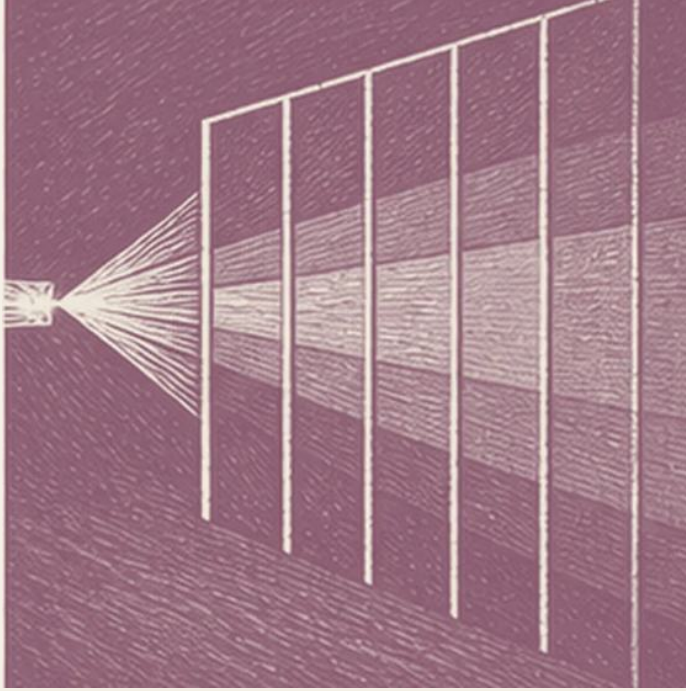

Bir uç bilimi tamamen güç oyunu, öteki toplumsal etkiden arınmış saf ayna sayar. Hacking deneysel gerçekçilik ile kurumların tarihsel etkisini birlikte tutmaya çalışır. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

Termometre gerçek sıcaklık farkını ölçer; hangi mahalleye kaç termometre konduğu siyasi karar olabilir.

Orta yol her tartışmada iki taraf eşit haklı demek değildir. Kanıt somut vakada tartışmalıdır. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır. Doğa olgusu ile onu üretip dağıtan kurum düzeyini ayrı değerlendirin.

Nominalizm: adlar dünyayı böler

Nominalist eğilim kategorilerin dünyada hazır çizgiler halinde bulunmadığını, insanın benzerlikleri seçip adlandırdığını vurgular. Hacking bu düşünceyi tek ve basit doktrin olarak kabul etmez. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Renk tayfında fiziksel geçiş kesintisizdir; diller mavi ve yeşilin sınırını farklı yerden çekebilir.

Kesilen çizginin toplumsal olması ışığın dalga boyunu yok etmez. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Bir kategori sınırında doğanın sürekliliği ile kurumun pratik ihtiyacını ayırın.

Gerçekçilik ile inşa birlikte olabilir

Bir şey hem gerçek sonuçlar doğurup hem toplumsal pratiklerle biçimlenebilir. Para, sınır ve tanı örnekleri bu çift gerçeği gösterir. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Futbol ofsayt kuralı insan yapımıdır; maçta çizginin ihlali gerçekten golü iptal eder ve oyuncuların hareketini değiştirir.

Her şeyi kurum kuralına benzetmek doğal süreçlerin direncini küçümser. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

'Gerçek mi inşa mı?' ikiliği yerine hangi yönünün nasıl inşa edildiğini sorun.

Slogan yerine vaka incelemesi

Hacking büyük 'her şey inşadır' cümlesi yerine tek tek örneklerin tarihini, etkileşimini ve maddi direncini araştırmayı önerir. Kavram böylece polemik değil araç olur. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

Bütün evlerin 'yapı' olduğunu söylemek mühendislik için yetmez; her binanın malzemesi ve taşıyıcı sistemi ayrı incelenir.

Aşırı ayrıntı ortak güç örüntülerini kaçırabilir. Vaka ile geniş yapı arasında gidip gelmek gerekir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Bir iddia için kategori tarihi, maddi mekanizma ve etkilenen kişinin tepkisini üç ayrı sütunda inceleyin.

SON DURAKLAR · SINIRLAR**18. DURAK****Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer**

Hacking sosyal inşa iddialarını saçma bulup reddetmez ve 'her şey yalnız sözdür' demez. Tam olarak neyin, hangi anlamda ve hangi sonuçla inşa edildiğini sormadan kullanılan sloganlara karşı çıkar.

Her Şeyin Sosyal İnşası tek cümlelik bir parola gibi kullanıldığında, yazarın örnekler arasında kurduğu neden zinciri kaybolur. Doğru okuma, iddianın hangi koşullarda çalıştığını ve hangi durumda başka bir açıklamaya ihtiyaç duyduğunu birlikte göstermelidir.

Bu nedenle okur, eserden aklında kalan en güçlü cümleyi seçip hemen ardından iki şey sormalıdır: Yazar bunu hangi sahneyle destekledi ve kitabın kendisi bu cümlemin sınırını nerede çizdi? Ian Hacking ile verimli tartışma böyle başlar.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Kitap bilim savaşları döneminde iki uç arasında titiz ayrımlar sunmasıyla övüldü. İnteraktif türler ve döngü etkisi sosyal bilimlerde çok etkili oldu; doğal ve insan türleri ayrımının her vakada net olup olmadığı tartışılmaktadır.

Bir eserin çok tartışılması başarısız olduğu anlamına gelmez. Her Şeyin Sosyal İnşası için yapılan itirazların bir bölümü kullanılan kanıta, bir bölümü kavramların genişliğine, bir bölümü de yazarın görmediği insan deneyimlerine yönelir.

Her Şeyin Sosyal İnşası için en adil tutum iki uçtan da kaçınmaktır: Kitabı yalnız ünü yüzünden dokunulmaz saymamak ve bazı ayrıntıları eskidi diye açtığı bütün soruları değersizleştirmemek. Eleştiri, metnin nerede hâlâ canlı olduğunu daha iyi gösterir.

SON DURAKLAR · BUGÜN

20. DURAK

Bugünkü hayata taşınan üç soru

İnşa edilen nesne mi, fikir mi, kategori mi? Sınıflandırılan kişi etikete nasıl tepki veriyor? Tarihsel oluş, maddi gerçeklik hakkında neyi kanıtlamıyor?

Bu sorular Her Şeyin Sosyal İnşası için hazırlanmış küçük bir kontrol listesi değil, gündelik hayatı daha dikkatli görmek için bir mercektir. Evde, işte, haber okurken veya bir karar verirken aynı ilişkiyi farklı kılıklarda yakalamaya yardım eder.

Her Şeyin Sosyal İnşası üzerine cevapların hemen gelmemesi bir eksiklik değildir. İyi kitap bazen hazır çözüm vermek yerine yanlış soruyu bıraktırır; insanın daha önce doğal sandığı bir şeyi yeniden görmesini sağlar.

SON DURAKLAR · ÖZ**21. DURAK****Bir cümlede kitabın özü**

Bir şeyin sosyal olarak inşa edildiğini söylemek ancak neyin değiştiği, başka türlü nasıl olabileceği ve sınıflandırılan insanların buna nasıl cevap verdiği açıklandığında güçlü bir düşünce olur.

Akılda kalacak son görüntü, tuğlalardan örülen bir insan kategorisinin içinden gerçek bir nehir, beden ve geri konuşan yüzlerin taşmasıdır. Bu görüntü kitabın bütün ayrıntılarının yerini tutmaz; fakat ana soruya geri dönmek istediğinizde güvenilir bir işaret levhası olur.

Her Şeyin Sosyal İnşası adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Harvard University Press / Google Books - The Social Construction of What?

[2] PhilPapers - The Social Construction of What?

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Her Şeyin Sosyal İnşası adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.